

שיבולים בשדה חיטה של קיבוץ ניר עם (לע"מ / אבי אוהיון)

לבנות מחדש את הנגב המערבי

הזנחת הפריפריה, תופעה שלטונית מוכרת בישראל, מקבלת שיקוף עוצמתי בעקבות הנטישה הכפויה של תושבי הנגב המערבי אחרי שבת הדמים. כדי לחזור ליישב את הנגב המערבי צריך לשנות גישה, לחדש אמון במערכות הביטחון, לעודד את ההנהגות המקומיות ולהצמיחן, לבנות מערכות חינוך יציבות מעולות, ולבסס עוגנים כלכליים - ובראשם פיתוח וטיפול החקלאות והחקלאים שמקיימים את אסם התבואה הלאומי של מדינת ישראל. בלי חשיבה מקיפה ואחרת - תהליך החזרה והשיקום יהיה קשה ורצוף משברים.

ד"ר אמיר פלג

וקהילתי. קהילות אלה תורגלו במשך למעלה מעשרים שנה במציאות הבלתי אפשרית של "שגרת חירום" ועמדו בה.

לאורך השנים למדנו, כחלק מתפיסת פיתוח החוסן, שהמרכיבים המשמעותיים ביותר הם האמון במנהיגות ובמערכות הביטחון, המוכנות לשעת חירום,

די לכוון אל העתיד כדאי לכתוב כמה מילים על העבה. הנגב המערבי הוא פסיפס של קהילות גאות, ציוניות ואיתנות ברוחן. את היישובים העירוניים הצומחים בתנופה אדירה בשנים האחרונות עוטפים קיבוצים ומושבים - קהילות איכותיות עם רוח חקלאית עוצמתית מבוססת על גאות יחידה וחוסן אישי

שלם, שינוי שם שמשמעותו מחיקת העבר והמורשת של האזור. אנחנו חבל ארץ גאה ומיוחד שהופקר ונטבחה. אנחנו מועצה אזורית אשכול, שער הנגב, שדות נגב, חוף אשקלון ושדרות. אנחנו הנגב המערבי ולא חבל תקומה.

יש כאן ניסיון מדינתי מסוכן למחוק את זיכרון אירועי השבעה באוקטובר על ידי שינוי השם של המקומות והאזורים שעברו את הטבח. נוסף על כך, שרטוט גבולות חבל התקומה חתך וקרע מועצות והוציא מתוכנית השיקום יישובים שנפגעו. פעולה זו פגעה במיוחד במועצה האזורית אשכול. המצאת הכינוי "חבל תקומה" היא מהלך פוליטי אורוליאני מצידם של נתניהו וממשלתו, שמטרתו לייצר תודעה שאט אט תאפיל על המחדל הנורא שהוביל לאסון בקנה מידה חסר תקדים ואף תשכיח אותו.

בית שנשרף בקיבוץ רעים ב-7 באוקטובר (צילום: אבנר הופשטיין)

בעתיד מומלץ להיצמד לכינוי "הנגב המערבי". מדובר בחבל הארץ החקלאי הכי חשוב של המדינה, שיש לו מאפיינים היסטוריים, סביבתיים וקהילתיים ייחודיים, אשר אינם קשורים בשום צורה למתרחש ברצועת עזה. כלומר, המטרה במסגרת הליך השיקום של האזור אינה צריכה להצטמצם רק לשאלות כמו: איך לתקן בתים, כבישים ומוסדות? אלא

והקהילתיות שמתבטאת בערבות הדדית, בתחושת שייכות ובמשמעות.

למדנו גם שהגורמים שסודקים בצורה הקיצונית ביותר את החוסן הן תחושות של חוסר אונים ושל בדידות. תמיד הזכרנו לעצמנו שמה שלא עובד בשגרה לא יעבוד בחירום, ולכן חייבים לבסס את השגרה ולחזק אותה. אז רגע לפני שאמשיך לשבעה באוקטובר (והניסיון להמשיך בחיים אחריו) חשוב גם לזכור ולהפנים שבשגרה, עוד לפני האסון הכבד, המדינה בקושי עמדה לצד הנגב המערבי. ולכן כיום אין זה מפתיע שהיא עדיין מתקשה או אינה יודעת כיצד לפעול אל מול המחדל הנורא.

השפה מייצרת תודעה ומציאות

כדאי להתחיל מנושא השפה: איך מכנים את האזור שבו אנו גרים, ואיך מתייחסים אליו? כי שיקום מתחיל הרבה פעמים מתדמית. אחת הצרות שלנו היא שהפכנו ל'עוטף עזה', ומינוח זה הכתיב גישה מתמשכת לקויה לאורך שנים. התהליך שבמסגרתו הנגב המערבי וחבל אשכול הפכו להיות 'עוטף עזה' לפני 14 שנים, הכתיב את גורלנו באופן היסטורי ודטרמיניסטי והוביל להזנחה הצבאית ולמחדל של השבעה באוקטובר.

כי כשאתה 'עוטף עזה' מתייחסים אליך רק בהקשר של מה שאתה "עוטף", ומפסיקים לדבר על חקלאות או על חינוך, קהילה ותעשייה. בתקשורת ובציבור מתייחסים גם באופן סלחני לירי ארוך שנים על "עוטף עזה", מכנים אותו "טפטופים" וממשיכים בסדר היום השגרת. הרי הירי הוא על עזה, סליחה, על "עוטף עזה".

מיתוג הנגב המערבי כ"עוטף עזה" היה ראשיתו של תהליך תודעתי לאומי של הפקרה והפקרות שסופו הטרגי במחדל ה-7.10. לכן אחרי השבעה באוקטובר צריך להיגמל מההרגל הלינגוויסטי הזה, ולחזור לכנות את האזור שלנו "הנגב המערבי".

שם נוסף שכדאי להיגמל ממנו הוא הכינוי המכובס "חבל תקומה", שמנסים להדביק לנו לאחרונה מסיבות פוליטיות ואינטרסנטיות. מדובר במהלך ציני ופטרונני במיוחד אשר מנסה להשכיח את המחדל על ידי שינוי שמו של חבל ארץ

מיתוג הנגב המערבי כ"עוטף עזה" היה ראשיתו של תהליך תודעתי לאומי של הפקרה והפקרות שסופו הטרגי במחדל ה-7.10. לכן צריך להיגמל מההרגל הלינגוויסטי הזה, ולחזור לכנות את האזור שלנו "הנגב המערבי".

לאחרונה "מנהלת תקומה" הוציאה חוברת שמשרטטת את השיקום המתוכנן של חבל הארץ הזה. המטרה היא להזרים מיליארדים לטובת חינוך, תעסוקה, תשתיות וכו'. הבעיה היא שהאמון הכללי של הציבור במנהלת (כמו בשאר מוסדות המדינה) הוא נמוך מאוד.

ההנהגות המקומיות וגופים אזרחיים רבים היו בבחינת כסות לערוותה של הממשלה הלא מתפקדת. נציגי הממשלה לא הגיעו להלוויות ולניחוחם אבלים ולא לקחו שום אחריות על האסון.

המילה "קיבוץ" לא עלתה על דל שפתותיו של ראש הממשלה עד רגע זה, ונראה שהוא וממשלתו מנהלים סדר יום המנותק לחלוטין, רגשית ומעשית, מאזור האסון של הנגב המערבי. בערב פסח האחרון הדגים זאת ראש הממשלה בצורה גרוטסקית כאשר איחל "חג פסח כשר ושמח" ולא טרח להזכיר כלל את החטופים הכלואים והמופקרים בעזה. גם בנושאים טכניים לכאורה של תקציבים ממשלתיים בסיסיים לצורכי חינוך וחוסן וצרכים רבים נוספים יד הממשלה קמוצה, והתחושה היא שלא נראה שינוי באופק. התחושה הזו שאתה לבד, כאזרח, כיישוב וכמועצה, מייצרת קושי פסיכולוגי אל מול הליך שיקום ובניית האמון מחודש עם המדינה.

שיקום האזור לא צריך להגיע ממקום של מסכנות או סיוע לחלשים. צריך לזכור שהמועצה שלנו, מועצה אזרית אשכול, הייתה במשך שנים רבות אבן שואבת לאוכלוסייה איכותית וחזקה שחיפשה חיים טובים. המועצה והנגב המערבי היו חבל ארץ מצליח וצומח: כלכלית, דמוגרפית וחברתית. האוכלוסייה צמחה כל הזמן גם ביישובים צמודי גדר כמו נירים, חולית, כרם שלום, עין השלושה כיסופים ועוד. היו שכונות שהתרחבו, והרבה משפחות צעירות שבחרו לבסס את החיים שלהן פה, מתוך הבנה שמדובר באזור איכותי מאוד, שנותן הזדמנות להיות חלק מקהילה חזקה ומשמעותית ולרכוש נכס במחיר בר השגה. עד המחולל הנורא של השבעה באוקטובר – הגרף שלנו בכל המדדים היה בעלייה.

ברובם המוחלט של היישובים אצלנו נראה שיש עם מה לעבוד – כלומר, רוב התושבים רוצים לחזור בקיבוצים קיימות הנהגות מקצועיות של בעלי תפקידים, שפועלות להנעת התהליכים. גם במושבים מתחילים לבסס שדרה מקצועית של בעלי תפקידים, לצד הוועדים הפועלים בהתנדבות, אשר יעזרו לשקם את הקהילה.

לאחרונה "מנהלת תקומה" פרסמה חוברת שמשרטטת את השיקום המתוכנן של חבל הארץ הזה. המטרה היא

גם, איך מחזירים לחבל הארץ הייחודי הזה את העצמאות, הגאווה והזהות, שאפיינו אותו לפני האסון הנורא?

בניית אמון מחודשת מול המדינה וכוחות הביטחון

התחושות הקשות בקרב תושבי אשכול והנגב המערבי נובעות גם מכך שהממשלה נטשה את היישובים ואת תושביהם. מהרגע הראשון הממשלה כמעט לא תפקדה.

למעלה: נשיא המדינה יצחק הרצוג עם חיילים סמוך לסוללת כיפת ברזל בנגב המערבי, 2021 (לע"מ / קובי גדעון)

למטה: פינוי אוכלוסייה מבוגרת בעיר שדרות בעקבות פרוץ המלחמה, אוקטובר, 2023 (לע"מ / קובי גדעון)

ניסיון לשקם קהילה פצועה: מבשלת הבירה Isis במושב דקל (צילום: אבנר הופשטיין)

והחברים שלנו, בשר מבשרנו. מהמועצה האזורית אשכול לבדה 54 חטופים המוחזקים בידי חמאס – מספר עצום עבור מועצה קטנה שבה כולם מכירים את כולם. סגירת הפרק הזה על ידי שחרור החטופים בעסקה תאפשר לנו להסתכל לעבר העידן הבא, עידן השיקום והבנייה מחדש.

גורלם של אנשינו תלוי בין שמיים לארץ, ומצב זה לא נותן לנו מנוח. מדובר בפצע שמדמם בקהילה שלנו כל הזמן, ואין דרך לשים עליו תחבושת. ההבנה המתגברת שממשלת ישראל לא עושה ככל שביכולתה להוביל להחזרת החטופים מנחיתה מכה נוספת על הקהילות שלנו. צה"ל יוצא מהרצועה, חמאס משתלט מחדש, אלפי משאיות סיוע הומניטרי נכנסות לרצועה, ובמקביל נבנה נמל ימי. כל זה מתרחש מבלי להחזיר את החטופים. כל המנופים לעסקה ניתנו לחמאס בחינם על ידי הממשלה. עבור תושבי אשכול מדובר על אגרוף בבטן, והמשך לתחושה של חוסר אמון כבד בממשלה ובגופי המדינה.

תהליך נוסף ובעל חשיבות עליונה הוא האמון במוסדות המדינה והצבא. בראש ובראשונה אמון ביטחוני שנובע

להזרים מיליארדים לטובת חינוך, תעסוקה, תשתיות וכו', בכדי לחזק את היישובים שהוחרבו או ננטשו, ולאפשר חזרה לחיים של שגרה מלאה.

הבעיה היא שהאמון הכללי של הציבור במנהלת (כמו בשאר מוסדות המדינה) הוא נמוך מאוד. בין היתר בגלל שהתוכניות הגרנדיוזיות לא מספיק מגובות במעשים בשטח. כבר עכשיו רואים שכנפי תקומה מקוצצות, וההתקדמות איטית ומהוססת. ברוב הקיבוצים שנפגעו לא התחילו כלל עבודות שיקום למרות שעבר יותר מחצי שנה מאז האסון (!) ככל שהזמן עובר, הלחץ והייאוש של האנשים מתעצם. אוטוטו אמורים להתארגן לשנת הלימודים הבאה. הזמן עובר, ואין תשובות מספקות.

כדי שיווצר אמון שיתניע הליך שיקום אמיתי של אזור הנגב המערבי, צריכים להתרחש כמה תהליכי עומק משמעותיים. התנאי הבסיסי והראשון הוא טיפול אמיתי ודחוף שיוביל לפתרון סוגיית החטופים. אנשים מחוץ לנגב המערבי מתקשים להבין שבשבילנו החטופים הם לא "האנשים המסכנים האלה בשבי" אלא המשפחות

לבין הצבא, השב"כ, ושאר הגורמים שהיו אמורים לשמור על הילדים וההורים שלנו, הוא קיצוני. האופן שבו מנוהלת המלחמה בעזה, שספק הסתיימה ללא הכרעה וללא תוכנית ליום שאחרי, לא מגביר את האמון.

על מנת לבנות את האמון מחדש נדרשת הבנה עמוקה של הגורמים המייצגים את המדינה ושל מערכת הביטחון שמדובר בתהליך ארוך הדורש ענווה וסובלנות והקשבה להנהגות ולתושבים בנגב המערבי. סיסמאות ביטחוניות כלליות הנאמרות בביטחון רב כבר לא קונות ולא משכנעות אותנו. שבענו מהשחצנות ומהגישה הזו ששררו כאן עד ה-7.10. בלי אמון במערכת הביטחון, שכבר עכשיו מדללת שוב את הכוחות ביישובים וסביב הגבול, יהיה קשה להחזיר את התושבים באופן קבוע. האפשרות לישון בשקט סמוך לגבול היא תנאי בסיסי לשיקום אמיתי ומשמעותי.

מערכות חינוך ופנאי בסטנדרטים של מרכז הארץ

מרכיב חשוב בתהליך החזרה לנגב המערבי הוא סוגיית החינוך. רבים מההורים פה מסתובבים עם תחושת אשמה קשה על אשליית גן העדן שמכרו לנו ושאנחנו מכרנו לילדים שלנו כל השנים הללו, כאילו האזור הזה הוא 95 אחוז גן עדן, ורק בשוליים, 5 אחוזים, הם גיהנום. שבבעה באוקטובר גן העדן נמחק, ולא נסכים, או לא נוכל, להעמיד את התושבים שוב בניסיון הנורא הזה.

לכן הקרחון הגדול שמעכב חזרה ושיקום משמעותיים לצד תחושת ביטחון הוא סוגיית החינוך. רובם המוחלט של העקורים שיצאו מהנגב המערבי וחוו מערכות חינוך אחרות, הבינו שלאורך השנים "סבלנו" מחינוך ברמה בינונית. נחשפנו לבעיות במערכת החינוך שלנו שהעלמנו מהן עין כל השנים האלה.

תמיד הרגשנו שאפשר לשפר את החינוך, חשנו את הבינוניות, ורק עכשיו הבנו עד כמה פיגרנו מאחור. כמו במשל המערה של אפלטון, פתאום אתה רואה משהו באור חדש. במהלך הפיזור שלנו בערים ומועצות אחרות גילינו שלא אחת השלמנו עם מערכת חינוך שסבלה ממחסור במורים, תשתיות וצרכים נוספים. אז עכשיו, אם רוצים

מהידיעה הברורה שמעבר לגדר לא מתקיים שלטון חמאס, ואם בכל זאת נשאר משהו מחמאס – אז מדובר במיליציה זעירה עם כמה רובים שלא מסוגלת לחולל נזק אמיתי. לא נוכל לשוב לחיים של שגרה ויצירה בחבל ארץ זה בידיעה שצבא של רוצחים ממתין מעבר לגדר לשעת כושר מתאימה. אין לי תשובה נחרצת איך יוצרים מחדש את האמון הזה, מכיוון שמשבר האמון בין התושבים בנגב המערבי

למעלה: החינוך כמרכיב מפתח. מכללת ספיר (לע"מ / משה מילנר)

למטה: קהילות שורשיות וחזקות. קיבוץ צאלים, נגב המערבי (לע"מ / יעקב גפן)

על מנת לבנות את האמון מחדש נדרשת הבנה עמוקה של הגורמים המייצגים את המדינה ושל מערכת הביטחון, שמדובר בתהליך ארוך הדורש ענווה, סובלנות והקשבה להנהגות ולתושבים בנגב המערבי.

לשקם את האסם החקלאי של מדינת ישראל. קטיף עגבניות בנגב המערבי, 2024 (צילום: אבנר הופשטיין)

הגישה צריכה להשתנות מהיסוד, כי הפריפריה בישראל מוזנחת בכל מובן, כך שאפילו במועצה חזקה יחסית מבחינה סוציאלקונומית, כמו המועצה האזורית אשכול, מרגישים את המחסור – למשל בחוגי העשרה או בפעילויות אחרי בית ספר או בסייעות ובטיפולים נפשיים. עוד לפני השבעה באוקטובר המדינה לא השקיעה בפריפריה, ועכשיו המגמות האלה רק יתרחבו אם סדרי עדיפויות לא ישתנו. אם תהיה מערכת חינוך וחינוך משלים

לשכנע תושבים לחזור ולתת אמון מחודש בחבל הארץ הזה, צריך לתקן גם את הדברים האלה – לתת למורים המקומיים הנפלאים מערכת תמיכה וחיזוק, ולתת למורים איכותיים במדינה תמריצים שימשכו אותם להגיע לנגב המערבי.

יש לדאוג שהכיתות תהיינה קטנות באופן מיוחד, לוודא שמערכת החינוך תהיה עטופה במיטב המטפלים, שיום הלימודים יהיה ארוך ועם מפעל הזנה, ולהציב סטנדרט חדש וחסר תקדים בכל ההיבטים החינוכיים. לצד זאת יש לשים לב לחינוך המשלים בתוך היישובים, ולראות כיצד מייצרים תוכניות מתוקצבות וארוכות טווח של בניית תשתית אנושית ופיזית של חינוך משלים בתוך היישובים. נדרשת מערכת חינוך שתקבל את הילדים והנוער אחרי שעות הלימודים ותעטוף אותם ואת הוריהם בתחושה של משמעות ואיכות. סגירת המעגל החינוכי על ידי חינוך איכותי ביישובים יכולה להוות מודל מוביל ברמת המדינה ולתת לתושבים, ובעיקר לנוער ולילדים, תחושה של גאווה ותקווה בתוך תהליך השיקום.

כמו שהדברים נראים כרגע, לא נותנים מספיק דחיפה לפתיחת שנת הלימודים בספטמבר הקרוב. החשש הוא שחלק מהמשפחות יחליטו להישאר שנה נוספת מחוץ לנגב המערבי, עוד שנה כדי לתת לילדיהם שקט ויציבות חינוכית. בעקבות כך עלול להיווצר מצב שעד האחד בספטמבר 2025 חלק מהמשפחות שייצרו "גשר" על פני שנת הלימודים במקום אחר וישתלבו שם – לא יחזרו לנגב המערבי.

המגמה והמטרה של כל הגופים – המועצות האזוריות, מנהלת תקומה והממשלה – צריכה להיות שאנשים לא יחזרו לכאן רק מתוך כורח כלכלי. לא היינו רוצים שהתושבים ייאלצו לחזור לכאן כי אין להם כסף לשכירות במקום אחר. למעשה, חזרה כזאת, מתוך מרמור וחוסר אמון, היא חרב פיפיות שעלולה להוביל לעזיבה נרחבת בהמשך.

וכאן אני מגיע לסוגיה רחבה יותר – היחס שהפריפריה בישראל זוכה בו. למועצות האזוריות באזורי הספר קשה יותר כי המדינה לא מתפקדת מולן, במיוחד בעת משבר, והן אובדות עצות מחד גיסא ונבוכות מול התושבים מאידך גיסא. אם משרדי הממשלה לא רואים אותן, אז במקום לקדם תוכניות ותשתיות למען התושבים אתה עסוק כל הזמן במלחמות. זאת תופעה המורגשת גם בדרום וגם בצפון.

אם נתבונן בקיבוצי המועצה ובמושביה נראה שרבים מהם מתפרנסים מחקלאות. בקיבוצים ישנם גדש"ים (גידולי שדה) מהטובים ומהגדולים בישראל, ובמושבים יש את חקלאות החממות מהטובות בארץ ושורה ארוכה של חקלאים ברמה הגבוהה ביותר. יש לנו רפתות ולולים מהמצליחים בישראל. החקלאים פה מעולים, חזקים ושורשיים, אולם לצד זאת הפוטנציאל בתחום האגרוטק והחקלאות המדויקת לא מוצה. על המדינה להשקיע בהפיכת אשכול והנגב המערבי לגרסת הבטא של ישראל בתחומי החקלאות, להביא ולהוביל מיזמים חקלאיים בתחום המים והמו"פ לנגב המערבי. להשקעה כזו יהיה חלק משמעותי בתהליך השיקום של האזור שיחזיר את התקווה ואת גאוות היחידה של חבל הארץ הזה ואיתן גם את האמון ביכולתו הכלכלית.

לצערי אנחנו מתחילים מנקודה נמוכה. במובנים רבים משרד החקלאות מתעלל בחקלאי אשכול, במקום ליצר איתם נתיב משותף להצלחה עם ראייה לטווח רחוק. הזנחת החקלאות בישראל בכלל ובנגב בפרט הודגמה לאחרונה בהחלטה לקצץ מהתקציב של המכון הוולקני ולפגוע בו ויחד איתו בעתיד החקלאות בישראל. שורה של תקנות, כללים וגזרות מציבים את החקלאים מול שוקת שבורה. בתפיסת הציונות המעוותת של הממשלה בשנת 2024 החקלאות איננה קיימת. הפוטנציאל הגדול של פיתוח חקלאי הוא אדיר ובעל משמעות קריטית להליך השיקום. מדובר לא רק על שיקום הנגב המערבי אלא גם על בניית הביטחון התזונתי והלאומי של ישראל עשורים קדימה.

אם המדינה מעוניינת למשוך לפה כוח אדם איכותי, היא צריכה להשקיע לצד החקלאות במרכזי פיתוח של הייטק ושל חברות הזנק (סטרט-אפ) וביצירת מקומות של תעסוקה והכנסה איכותיים הן לתושבים והן לרשויות של הנגב המערבי. היו לנו ציפיות גדולות שאחרי מה שעברנו בשבעה באוקטובר הכסף ייפול עלינו "מהליקופטרים" והצ'ק יהיה פתוח לכל צורך שיתעורר כדי לזרז את תהליך החזרה לחיים. מהר מאוד נאלצנו להתעורר למציאות של בירוקרטיה וסחבת שנמשכים גם כאשר נדרשים יעילות, מעוף וחזון.

שיהפכו למגדלור של איכות הן ימשכו אנשים לחזור אל הנגב המערבי ויהפכו למרכיב משמעותי בשיקום האזור.

לייצר כוח משימה מיוחד לחקלאות ולחיזוק עוגנים כלכליים, עסקיים ותעסוקתיים

אחרי החינוך חשוב לחזק גם את הכלכלה, התעסוקה והחקלאות. בכדי לא להפוך לאוכלוסייה חלשה, נזקקת ונתמכת, יש לוודא שאנו חוזרים להיות חבל ארץ של אנשים המכלכלים את עצמם בהובלת רשויות איתנות כלכלית שאינן מתחננות כקבצנים שנה אחר שנה בפני משרדי ממשלה לתעדף אותן. הזהות של חבל אשכול היא חקלאית לחלוטין, למרות שלא כל תושביו מתפרנסים

קשה להבין את גודל האובדן. אנדרטת נובה בחניון רעים (צילום: אבנר הופשטיין)

מחקלאות. הנגב המערבי ואשכול בפרט הם אסם התבואה והירקות של המדינה, מה שמהווה חלק אינטגרלי מזהות של התושבים ומשמש מקור לגאוות תושבי המקום. הציונות האמיתית היא החיבור לאדמה. המדינה צריכה לראות בתמיכה ובצמיחה של החקלאות יעד ראשון במעלה.

אם תהיה מערכת חינוך וחינוך משלים שיהפכו למגדלור של איכות הן ימשכו אנשים לחזור אל הנגב המערבי ויהפכו למרכיב משמעותי בשיקום האזור.

הציונות הקלאסית היפה. מבט מלמעלה על הנגב המערבי (צילום: אבנר הופשטיין)

חיזוק וטיפוח ההנהגות היישוביות

אחד הדברים שחשוב לזכור בכל מתווה של חזרה לחיים בנגב המערבי היא העובדה שהמושבים והקיבוצים הם קהילות ושמקור החוזק של מועצת אשכול ושל המועצות השכנות היה היותן קהילות. חלק משמעותי מהשיקום צריך להיות חיזוק הקהילות מבפנים. אחת מאבני היסוד שיחזקו את הקהילות היא הצמחה וליווי שדרות מקצועיות של בעלי תפקידים ביישובים, כגון מנהלי קהילה ומנהלי חינוך לכל יישוב שיעבדו במשרה מלאה ויקדישו את זמנם לקידום ולחיזוק החיים הקהילתיים כחלק משמעותי בשיקום האזור. לסיכום, כדי לחזור להיות מקור השראה לישראל ולציונות, חבל ארץ שוקק ומשגשג, נצטרך לבלוע את העלבון הנורא של השנה האחרונה: החל מהמחדל הצבאי הקשה ומתחושת הנטישה בשעות הארוכות שבהן הופקרנו, המשך בבגידה של המדינה שהפקירה אותנו, דרך חוסר האכפתיות של נציגי הממשלה שלא טרחו אפילו להשתתף בצער המשפחות השכולות ולא שלחו נציגים להלוויות. אנחנו לא נרים ידיים, ולא נתייאש! תושבי חבל אשכול והנגב המערבי הם אנשים חזקים, איכותיים וקשי עורף שלא יוותרו ולא יישברו. המצפה הראשון בנגב הוקם כאן,

בגבולות, בשנת 1943 כנגד כל הסיכויים, חלק משמעותי מ-11 הנקודות נאחזו פה בקרקע ב-1946. ותיקי המועצה שנחטפו והופקרו הם דוגמה לציונות הקלאסית והיפה של עבודת האדמה ואהבת המדינה והארץ בצניעות וללא תנאי. הפקרתם לא תיסלח, אבל אף אחד מדורשי רעתנו לא יקבל את הפרס שלפיו ננטוש ולא נשקם את המועצה שלנו, את הנגב המערבי האהוב עלינו.

כל חיי הייתי תושב אשכול, פטריוט אזורי אמיתי. לכן, מצד אחד, איני מוכן להציב את השקט הביטחוני או את מספר הילדים בכיתה כתנאי לחזרה ולשיקום המועצה שלנו. מצד שני, חובה על הממשלה ועל הציבור בישראל להבין שלא נוכל לחזור בלי שדברים משמעותיים ישתנו, כי אז המציאות עלולה להכות בנו שוב. לאנשים קשה להבין את גודל האובדן שחווינו, את עוצמת המכה שספגנו. זה עדיין חי בתוכנו, בכל יום ובכל שעה. ■

ד"ר אמיר פלג הוא היסטוריון תושב הנגב המערבי מלידה אשר גדל בקיבוץ גבולות וכיום תושב עין הבשור. כיהן במשך כחמש שנים כחבר מליאת המועצה האזורית אשכול וכפעיל חינוך וסביבה במסגרותיה השונות.